

Bahreyn Krallığı Lojistik Bilgi Notu

Bahreyn Krallığı Basra Körfezinde yer alan bir ada ülkesidir. Güneydoğusunda Katar, batısında Suudi Arabistan yer alır, uluslararası ticaret ve lojistikte öncelikli kullanılan mod deniz taşımacılığıdır. Uluslararası ticaretin çoğu, uluslararası havaalanı ve limanları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, ülkenin karayla tek bağlantısı Suudi Arabistan ile aralarındaki Kral Fahd geçidi olup kara taşımacılığı rotaları deniz bağlantısına kıyasla sınırlı olmakla birlikte malların Bahreyn içinde ve komşu ülkelerle olan sınırlarında hareketinde önemli bir rol oynamaktadır. Genellikle bölgesel ticaret için ve limanlara ve havaalanına mal taşımak için kullanılmaktadır.

Bahreyn açısından denizyolu taşımacılığı, özellikle yüklü gönderiler ve uzun mesafelerde taşınan mallar için uluslararası ticarete en yaygın moddur.

Denizyolu Taşımacılığı (TEU)	2019	2020	2021	2022	2023
İhracat Konteynerleri	207.874	230.286	198.822	190.946	199.253
İthalat Konteynerleri	207.891	231.321	199.714	191.219	195.711
Aktarma konteynerleri	40	1.732	5.087	394	8.278
Yeniden Tahsis Edilmiş Konteynerler	1.580	671	1.551	876	994
Toplam	418.973	464.010	404.904	383.435	404.236

Kaynak: Bahrain Open Data Portal <https://www.data.gov.bh/explore/?sort=modified>

Hava taşımacılığı, özellikle kıymetli veya hızlı teslimat açısından hassasiyet gösteren mallar için uluslararası ticarete yaygın olarak kullanılan başka bir moddur. Bahreyn, hava kargo taşımacılığı için bir merkez olarak hizmet veren uluslararası bir havalimanı olan Bahreyn Uluslararası Havalimanı'na sahiptir.

Havayolu Taşımacılığı (TON)	2018	2019	2020	2021	2022	2023
İthalat	155.587	142.318	140.510	130.687	135.993	105.668
İhracat	68.242	69.635	79.704	77.289	73.924	55.835
Toplam	223.829	211.953	220.214	207.976	209.917	161.503

Kaynak: Bahrain Open Data Portal <https://www.data.gov.bh/explore/?sort=modified>

Bahreyn milli hasılasının %60'ını başta finans ve turizm gibi hizmet sektörleri, %40'ını ise petro kimyasallar: rafineri ürünleri, mineral yakıt ve yağlar, amonyum, metanol, sülfür; demir-çelik ve alüminyum gibi imalat sanayii teşkil etmektedir. Ülkede tarımsal üretimin hasılaya katkısı %0,3 gibi oldukça düşük bir düzeyde olup gıda tedarikinde önemli ölçüde dışa bağımlılık söz konusudur.

Ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi için gelişmiş bir lojistik altyapısı mevcuttur. Bahreyn'deki lojistik altyapı, limanlar, havaalanı, yollar ve lojistik bölgeler dahil olmak üzere çeşitli bileşenlerden oluşmaktadır.

Bahreyn, tüm ülkeyi kapsayan gelişmiş bir karayolu ağına sahiptir. Ana yollardan bazıları, ülke genelinde doğu-batı yönünde uzanan Şeyh İsa Bin Salman Otoyolu ve başkent Manama'yı Bahreyn Uluslararası Havalimanı'na bağlayan Al Fateh Otoyolu'dur.

Bahreyn'i Suudi Arabistan'a bağlayan ve karayla tek bağlantısı olan 25 km'lik Kral Fahd Geçidi, iki ülke arasında turizm ve ticareti kolaylaştıran stratejik bir ulaşım bağlantısıdır.

Öte yandan, gündemdeki önemli bir proje Katar-Bahreyn Dostluk Köprüsü'dür. Köprü tamamlandığında, iki ülke arasında doğrudan bir kara ulaşım yolu sağlanacaktır. Bununla birlikte projenin hala planlama ve geliştirme aşamasında olduğunu belirtmekte fayda bulunmaktadır.

Bahreyn, Basra Körfezi'ndeki stratejik konumu nedeniyle gelişmiş bir denizcilik altyapısına sahiptir. Ülke, limanlarını, nakliye tesislerini ve denizcilik hizmetlerini geliştirmek için önemli yatırımlar gerçekleştirmiş; ayrıca, petrol ve gaz endüstrileri ile ilgili denizcilik hizmetlerine ve altyapısına yatırım yapmıştır. Ülkede petrol ve gaz arama, üretim ve ihracatı için açık deniz tesisleri ve terminaleri kuruludur.

Bahreyn'de mevcut bir demiryolu ağı bulunmamakta ve dış ticaretinde demiryolu taşımacılığı modu kullanılmamaktadır. Bununla birlikte, Bahreyn'in gelecekte Suudi demiryolu ağına bağlanma planları söz konusu olup potansiyel olarak ticaret lojistiğini etkileyebileceği değerlendirilmektedir. Danışmanlık ihalesi verilen Körfez İşbirliği Konseyi (KİK: Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Umman, Katar ve Kuveyt) Demiryolu Projesi, KİK ülkelerinin ulaşım ihtiyaçlarını karşılayacak entegre bir bölgesel projedir. Projenin, tüm KİK ülkelerini birbirine bağlaması ve karayolu, hava ve deniz taşımacılığına alternatif bir mod sağlaması planlanmaktadır. Ayrıca bölgenin ekonomik büyümesine önemli ölçüde katkıda bulunması ve ulaşım modlarının çeşitlendirilmesi ve maliyetin düşürülmesi, bölgesel ticareti teşvik edici ve kolaylaştırıcı olması bakımından da KİK ve komşu ülkelerin ulusal endüstrilerini desteklemesi beklenmektedir.

Söz konusu proje kapsamında yeni inşa edilecek Kral Hamad Geçidinin, Bahreyn Krallığı'nı Suudi Arabistan Krallığı'na, dört şeritli karayolu ve 57 kilometrelik iki demiryolu hattı ile bağlaması planlanmaktadır.

KİK demiryolunu kullanan yolcu sayısının 2050 yılına kadar yılda yaklaşık 8 milyon yolcuya ulaşması beklenmektedir. Dammam tren istasyonu, Suudi Arabistan Krallığı'ndaki tüm iç demiryollarına bağlanırken, Ramli'deki Kral Hamad Uluslararası istasyonundaki yolcu terminali, Bahreyn Uluslararası Havalimanı'ndaki yolcu terminaline ve yapılması öngörülen Bahreyn metro ağı aracılığıyla Krallık'taki diğer ticari ve yerleşim alanlarına bağlanacaktır.

Yapımı planlanan geçidin, mevcut Kral Fahad Geçidi'nin kapasitesini de artıracığı ve geçitteki trafik sıkışıklığı sorunlarını çözeceği öngörülmektedir. Yük sahasının, 600.000 konteyner ve 13 milyon ton dökme yükün taşınmasını kolaylaştırması ve bunun da limandaki ticari operasyonları artırarak Bahreyn Krallığı'nı önemli bir lojistik merkez haline getirmesi beklenmektedir.

Kral Hamad Geçidi projesi, Bahreyn Ulaştırma ve Telekomünikasyon Bakanlığı, Suudi Arabistan Ulaştırma Bakanlığı ve Kral Fahd Geçidi Otoritesi arasında koordineli olarak yürütülecek ve özel

sektör ortaklığında uygulanacaktır. Kral Fahd Geçit Otoritesi, Bahreyn Ulaştırma ve Telekomünikasyon Bakanlığı ve Suudi Arabistan Ulaştırma Bakanlığı ile koordineli olarak ihale hazırlık süreci başlatılmış olup KPMG (Finansal Danışmanlık), AECOM (Teknik Danışmanlık) ve CMS'den (Hukuk Danışmanı) oluşan Danışman Komitesi tarafından özel sektörle ortaklaşa uygulanacak projeye ilişkin ihale belgeleri üzerinde çalışılmaktadır.

Bahreyn hükümeti tarafından, uzun vadeli ulaşım stratejisinin bir parçası olarak 35 yıllık yap islet devret modeline dayalı metro projesi ihale edilmiştir. Metro ulaşım ağı, Bahreyn Uluslararası Havaalanı ve Bahreyn'i Suudi Arabistan'a bağlayan Kral Fahd Geçidi de dahil olmak üzere büyük konut ve ticari alanları birbirine bağlamayı amaçlamakta olup henüz proje aşamasındadır.

Bahreyn, bölgede önemli bir hava kargo merkezi olarak hizmet veren Bahreyn Uluslararası Havalimanı'na ev sahipliği yapmaktadır. Havalimanı, çabuk bozulan ürünler ve ilaçlar da dahil olmak üzere çeşitli kargo türlerini elleçleme tesislerine sahip özel bir kargo terminaline (Bahrain Airport Services BAS) sahiptir.

BAS, Bahreyn Gümrüğü'nün yetkisi ve düzenlemesi altında çalışmakta olup son beş yıldaki mal ithalatı, genel kargo, canlı hayvanlar, çabuk bozulan ürünler, değerli mallar, diplomatik posta ve taşıtların ithalatını teşkil etmektedir. Tesis büyüklüğü 19 bin metrekare olup yıllık 104 bin ton elleçleme miktarı hizmeti verilmekte; 50 den fazla taşıyıcı ile hizmet sağlanmaktadır. THY 2009 yılından beri Bahreyn'de kurulu ofisi aracılığıyla en önemli hava kargo taşımacılığı hizmeti veren firmalar arasındadır.

Havayolu kargo tesisleri, çabuk bozulan ürünleri ve ilaçları barındırmak için soğutma tesisleri; tehlikeli mallar ve değerli kargolar için özel depolama tesisleri; diplomatik posta ve havayolu için ayrı depolama; evcil hayvanlar için özel klimalı ulaşım ile canlı hayvanlar için özel klimalı depolama tesisi; en yeni çift görüşlü tarama makineleri ve patlayıcı iz dedektörleri (ETD) kullanılarak %100 tarama politikası; barkodlama sistemi tam kullanımı gibi modern özelliklere sahiptir.

Bir ada ülkesi olan Bahreyn açısından denizyolu taşımacılığı, özellikle yüklü gönderiler ve uzun mesafelerde taşınan mallar için uluslararası ticarete en yoğun kullanılan ulaşım modudur. Bahreyn, Basra Körfezi'ndeki ana deniz ticaret yollarının ortasındaki stratejik coğrafi konumu ve geniş navigasyon kanalları ile önemli bir merkez konumundadır.

Deniz ticareti ve taşımacılığı hizmeti veren ana limanlar:

- 1- Khalifa Bin Salman Limanı: Bahreyn'in ana limanı ve Orta Doğu'nun en büyük limanlarından biridir. Konteynerler, dökme yükler ve genel kargo dahil olmak üzere çeşitli kargo türlerinde önemli bir aktarma merkezi olarak hizmet vermektedir.

Ana takımadaların kuzeydoğusundaki Hidd adasında bulunan liman 2009 yılında faaliyete alınmış, ünlü liman işletme şirketi APM terminaleri tarafından özel olarak işletilmekte ve Bahreyn Ulaştırma ve Haberleşme Bakanlığı Limanlar ve Denizcilik İşleri departmanı tarafından denetlenmektedir.

Liman, Bahreyn'in büyük şehirlerine karayolları ile bağlı olup Bahreyn uluslararası havaalanına yakındır. Ayrıca Kral Fahd Geçidi üzerinden Suudi Arabistan ile bağlantıya sahiptir.

110 hektarlık (ha) ıslah edilmiş arazi üzerinde yer alan liman, dört adet 61m post-Panamax vincinin hizmet verdiği 900 bin m²'lik bir konteyner terminalinin yanı sıra genel kargo, Ro-Ro ve yolcu tesislerini içeren 1.800m²'lik bir rıhtıma sahiptir.

Konteyner/Kargo alanı: 900 bin metrekare

Toplam depo alanı: 63 bin 500 metrekare

Toplam kapasitesi: 54 bin TEUS

Toplam TEU yıllık verim kapasitesi (cari): 1 milyon

Kurulu TEU kapasitesi: 2,5 milyon

Birçok üretim tesisine ev sahipliği yapan Hidd sanayi bölgesinde yer aldığından, alüminyum ve petrol ürünleri bu liman üzerinden ihraç edilmektedir.

2. Mina Salman limanı: ülkenin ana ticari liman tesisidir. Bahreyn'in başkenti ve sanayi ve üretim merkezi olan Manama'da bulunan liman, ülkenin ithalatının yarısından fazlasının giriş noktasıdır ve ihracatının da çoğunu gerçekleştirmektedir. Diğer taraftan deniz trafiğinin çoğu yeni kurulan Khalifa Bin Salman limanına yönlendirilmektedir.

3. Sitra Limanı: Bahreyn'in doğu kıyısında bulunan önemli bir sanayi limanıdır. Petrol ürünleri, petrokimya ve diğer endüstriyel malzemelerin ihracatı ve ithalatı konusunda uzmanlaşmıştır. Bahreyn'in petrol ve gaz endüstrisinde çok önemli bir rol oynamaktadır. BAPCO (Bahrain Petroleum Company) tarafından üretilen rafineri ürünleri ihracatının gerçekleştirildiği limandır.

Lojistik Merkezleri:

Bahreyn Lojistik Bölgesi (BLZ) Khalifa bin Salman Limanı'nın yanında stratejik bir konuma sahip gümrüksüz bir lojistik parkıdır. Ulaştırma ve Telekomünikasyon Bakanlığı'ndaki Limanlar ve Denizcilik İşleri tarafından düzenlenen ve yönetilen BLZ, yerel, bölgesel ve uluslararası şirketlere gümrüklü bir alanda gümrüklü bir alanda çeşitli muafiyetlerden faydalanarak faaliyet göstermeleri için bir üs sunmaktadır.

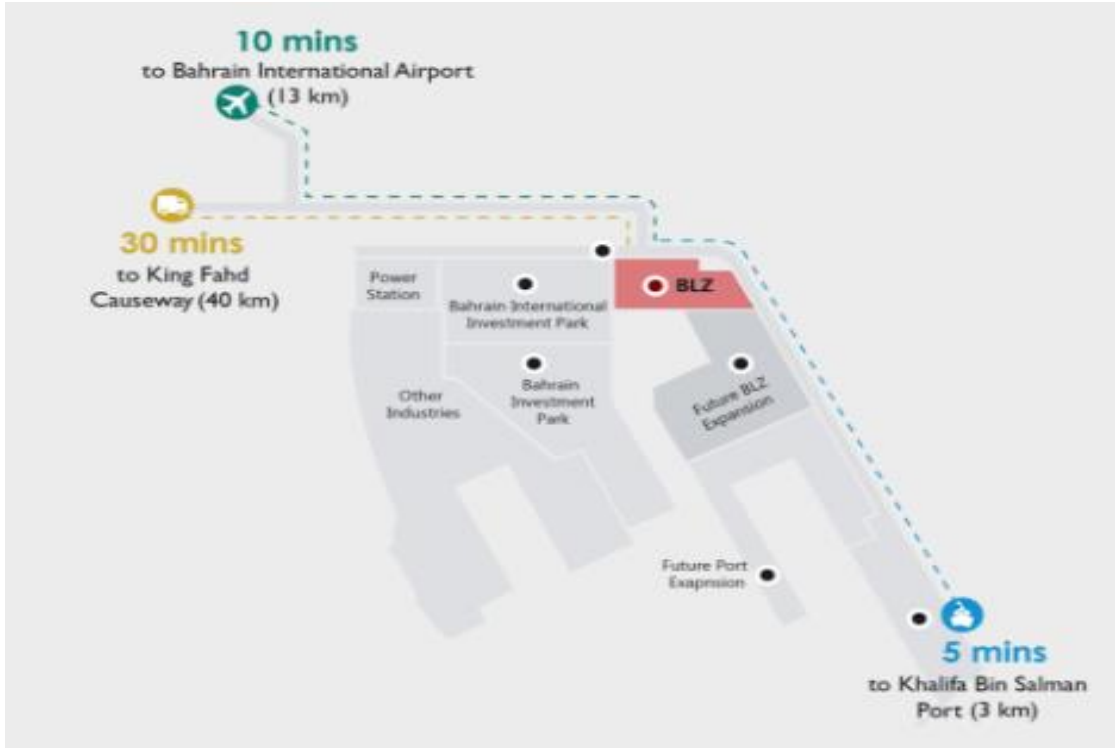
BLZ başlıca deniz, hava ve kara taşımacılığı merkezlerine yakın bir konumda olup burada faaliyet gösteren firmaların çevre pazarlara ve en önemlisi bölgenin en büyük ekonomisi Suudi Arabistan'a hızlı erişim ile bölgedeki en kısa transit sürelerini sunmaktadır. Ayrıca, lojistik üssünde faaliyet gösterecek firmalara Bahreyn'li ortak şartı aranmaksızın %100 yabancı mülkiyeti imkanı tanınmıştır.

- Lojistik Bölgesinde firmalar
 - i. Üçüncü taraf lojistik (3PL) ve nakliye hizmetleri sunabilmekte,
 - ii. Yeniden ihracat amaçlı genel ve uzmanlaşmış depolama ve dağıtım faaliyetleri yürütebilmekte,
 - iii. Bileşen montajı, paketlenme, etiketlenme, test ve onarım, karıştırma, tartım ve dolum ve diğer hafif üretim faaliyetleri gibi katma değerli lojistik hizmetleri gibi alanlarda faaliyet göstermektedir.

Bölgedeki en verimli multimodal deniz- hava aktarma merkezi (Global Sea to Air Logistics Hub) özelliğini de taşıyan BLZ, Krallığın hem Avrupa ve Asya pazarları arasındaki stratejik

konumundan hem de bölgesel hedef pazarlara yakınlığından yararlanmaktadır. Merkez, Bahreyn Uluslararası Havalimanı'ndan Khalifa Bin Salman Limanı'na veya tersi yönde transit geçen mallar için iki saatin biraz altında bir uçtan uca teslim süresi elde etmek için modern gümrükleme prosedürlerine, optimize edilmiş lojistik usullerine ve tam dijitalleştirmeye dayanmaktadır. Yeni sistem lojistik mesafesini yüzde 50 ve Avrupa'dan Doğu Asya'ya maliyeti yüzde 40 azaltacak; Akdeniz'den geçen ana Rotterdam Limanı, Süveyş Kanalı, su kanalları ve Doğu Asya'ya ulaşan Hint Okyanusu'nu kullanan şirketlere Avrupa ile ticaret prosedürlerini kolaylaştıracaktır.

Mart 2022'de Türkiye ile Bahreyn arasında gerçekleştirilen Karma Ekonomik Komisyon görüşmeleri sırasında Bahreyn hükümeti Küresel Deniz-Hava Lojistik Merkezi (Global Sea to Air Logistic Hub) girişiminde Türkiye'ye ortak statüsü vermiştir. Bu çerçevede Türk firmaları "Güvenilir Nakliyeciler Pasaportu" (Trusted Shipper Passport) almak için başvurabilirler.

Lojistik üssünde 3000 metrekare ve üzeri plot arazi kiralama ve metrekare başına yıllık 10 dolarlık bir maliyetle lisans alarak faaliyet imkanı bulunmaktadır

Dünya Bankası Lojistik Performans Endeksi (LPI) 2018 raporuna göre Bahreyn, 160 ülke arasında 59 uncu sırada yer alırken; 2023 yılında 139 ülke arasında 34 üncü sırada yer almıştır. En yüksek iyileşme ticaret ve ulaşım ile ilgili altyapının kalitesine ilişkin performans göstergesi olmuştur (örneğin, limanlar, demiryolları, yollar, bilgi teknolojisi).

Aynı rapor kapsamında, dünya genelinde 7 nci, körfez bölgesinde ise en iyi performans gösteren Birleşik Arap Emirlikleri ile kıyaslandığında Bahreyn, gönderilerin planlanan veya beklenen teslimat süresi içinde varış noktasına ulaşma zamanlaması açısından Emirliklere oldukça yakın bir performans sergilemiştir.

Diğer taraftan, Yükselen Piyasalar Lojistik Endeksi 2023 (Emerging Markets Logistics Index 2023) raporuna göre Bahreyn, 50 ülke arasında 14. sıradadır. Agility firması tarafından yayımlanan söz konusu araştırma kapsamında ülkelerin lojistik performansları “temel iş göstergeler”, “yurtiçi lojistik fırsatlar”, “uluslararası lojistik fırsatlar” ve “dijital sisteme hazır olmak” şeklinde 4 temel unsur üzerinden ölçülmüştür. Krallığın bir önceki rapora göre 6 sıra yükselerek 16. Sıraya yerleştiği ve en yüksek iyileşme kaydettiği alan dijital adaptasyon kategorisi olup temel iş göstergeleri itibarıyla da küresel ölçekte 6. sıradadır.

Deniz ticareti/taşımacılığına hizmet eden önemli ticaret rotaları:

Hürmüz Boğazı

Basra Körfezi'ni Umman Körfezi'ne bağlayan ve dünyanın en işlek lojistik hatlarından biri olan Hürmüz Boğazı, Bahreyn ve Körfez bölgesindeki diğer birçok ülke için çok önemli bir ticaret rotasıdır. Petrol ve gazın bölgeden küresel pazarlara taşınması için önem arz eder.

Basra Körfezi Rotası

Bahreyn, Basra Körfezi'nde stratejik bir konuma sahiptir ve bölge içinde deniz ticareti için önemli bir merkez olarak hizmet vermektedir. Suudi Arabistan, Katar, Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi Basra Körfezi'ndeki ülkeler arasındaki güzergahta birçok gemi Bahreyn'in karasularından geçmektedir.

Kızıldeniz Rotası

Bahreyn, Umman Denizi üzerinden Kızıldeniz'e bağlıdır. Bahreyn'den nakliye rotaları Suudi Arabistan, Mısır, Ürdün ve Kızıldeniz kıyısındaki diğer ülkelerdeki limanlara kadar uzanmakta ve bu rota Afrika, Avrupa ve Amerika'daki pazarlara erişim sağlamaktadır.

Hint Okyanusu Rotası

Bahreyn konumu itibarıyla Hint Okyanusu nakliye rotalarına bağlanmakta ve Hindistan, Pakistan, Sri Lanka üzerinden Güneydoğu Asya, Avustralya ve Afrika'ya geçerek Umman Denizi'nden geçebilirler.

Doğu-Batı Ticaret Yolu

Bahreyn, Asya'yı Avrupa'ya bağlayan Doğu-Batı ticaret yolunun bir parçasıdır. Bahreyn'den kalkan gemiler, varış yerlerine bağlı olarak Hürmüz Boğazını geçerek Umman Denizi; Süveyş Kanalı veya Ümit Burnu çevresine devam edebilir.

Havayolu ticareti/taşımacılığına hizmet eden önemli ticaret rotaları:

Orta Doğu ve Körfez Bölgesi:

Bahreyn, Orta Doğu ve Körfez bölgesindeki diğer ülkelerle havayolu taşımacılığında güçlü bir ağa sahiptir. Dubai, Abu Dabi, Doha, Riyad ve Cidde gibi büyük şehirlere Bahreyn'den kalkan havayolları tarafından sıklıkla hizmet verilmektedir.

Avrupa:

Bahreyn ile Avrupa'daki çeşitli şehirler arasında düzenli hava nakliye rotaları işlerdir. Sık kullanılan destinasyonlar arasında Londra, Paris, Frankfurt, Roma ve İstanbul bulunmaktadır. Bu rotalar, Bahreyn ile Avrupa ülkeleri arasında kargo trafiğini kolaylaştırmaktadır.

Asya:

Bahreyn, Mumbai, Delhi, Bangkok, Kuala Lumpur, Singapur ve Hong Kong dahil olmak üzere Asya'daki çeşitli şehirlere hava kargo rotalarına sahiptir. Bu rotalar, Bahreyn ile Asya ülkeleri arasında malların taşınmasını sağlar.

Kral Fahd Geçidi:

Ülkenin karayla tek bağlantısı olan Kral Fahd Geçidi, Bahreyn'i Suudi Arabistan'a bağlayan önemli bir kara taşımacılığı yoludur. Bahreyn'I Suudi anakarasına bağlayan 25 kilometrelik (16 mil) bir köprü ve geçit sistemidir. Öncelikle karayolu taşımacılığı için kullanılır ve araçların iki ülke arasında seyahat etmesine olanak tanır.

Öte yandan, gündemdeki önemli bir proje Katar-Bahreyn Dostluk Köprüsü'dür. Köprü tamamlandığında, iki ülke arasında doğrudan bir kara ulaşım yolu sağlayacaktır. Bununla birlikte proje hala planlama ve geliştirme aşamasında olduğunu belirtmekte fayda bulunmaktadır.

Bahreyn'e ihracatımız gerek ülkenin bir ada ülkesi olması gerekse karayolu taşımacılığının güvenlik sorunları ve ülkenin karayla sınırlı bağlantısı gibi sebeplerle tercih edilmediğinden denizyolu taşımacılığına dayanmaktadır.

Yıllar itibarıyla denizyolu taşımacılığının payı azalmakta ve havayolu taşımacılığına olan talep artış göstermektedir. 2021 yılında toplam ihracatımızın %75'i denizyolu ile gerçekleştirilirken 2023 yılında %68'e gerilemiş; havayolu taşımacılığının payı ise %23'ten %30 seviyesine yükselmiştir.